

De Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie
De heer mr. dr. K.H.D.M. Dijkhoff

Postbus 20301
2500 EH DEN HAAG

Datum
6 april 2017

Ons kenmerk

Uw brief van
20 maart 2017

Onderwerp

Advies wetsvoorstel Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming

Geachte heer Dijkhoff,

Bij brief van 20 maart 2017 heeft u de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) gevraagd, op grond van het bepaalde in artikel 51, tweede lid, van de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) te adviseren over het voorstel van wet inzake regels ter uitvoering van Verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Richtlijn 95/46/EG (Algemene verordening gegevensbescherming) (PbEU 2016, L 119).

De AP voldoet hiermee aan uw verzoek. Bij advisering over wetsvoorstellen op grond van artikel 51, tweede lid, van de Wbp hanteert de AP doorgaans het uitgangspunt dat zij haar advies binnen zes weken na ontvangst van de aanvraag uitbrengt. Gelet op de in dit geval aanzienlijk kortere consultatietermijn is het advies van de AP gebaseerd op de versie van de Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming (Uitvoeringswet) zoals die ter consultatie is opengesteld via internet van 9 december 2016 tot en met 20 januari 2017. Daarnaast heeft de AP de wijzigingen zoals die nadien zijn doorgevoerd in de consultatieversie, voor zover relevant, bij haar advisering betrokken.

Bij brief van 16 februari 2017, ontvangen op 22 februari 2017, heeft u de AP gevraagd eveneens te adviseren over het voorstel tot wijziging van de Wet politiegegevens en de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens ter implementatie van Europese regelgeving over de verwerking van persoonsgegevens met het oog op de voorkoming, het onderzoek, de opsporing, vervolging en berechting van strafbare feiten of de tenuitvoerlegging van straffen (Wijzigingswet Wpg en Wjsg). Over dat wetsvoorstel ontvangt u een separaat advies. In dit advies zal in beginsel uitsluitend worden ingegaan op het wetsvoorstel inzake de Uitvoeringswet.

Datum

6 april 2017

Ons kenmerk

Inhoud van het wetsvoorstel Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming De adviesaanvraag betreft het volgende voorstel.

Het wetsvoorstel strekt tot uitvoering van de Algemene verordening gegevensbescherming (hierna: AVG of verordening) en intrekking van de Wbp. Een groot deel van de materiële bepalingen van de AVG inzake de verwerking van persoonsgegevens werkt rechtstreeks en behoeft geen omzetting. Op verschillende onderdelen vereist de AVG regels in nationale wetgeving of maakt deze mogelijk. Bepalingen in nationale wetgeving zijn met name nodig voor: 1) het uitvoeren van de bepalingen inzake de toezichthoudende autoriteit, de AP; en 2) het invullen van de ruimte die de verordening biedt voor afwijkingen of aanvullingen, waaronder beperkingen, van de verordeningsbepalingen (bijvoorbeeld met betrekking tot het verbod op de verwerking van bijzondere categorieën persoonsgegevens en de beperkingen van onder andere de rechten van betrokkene). Bij de uitvoering van de verordening is het algemene uitgangspunt van beleidsneutraliteit gehanteerd. Dit houdt in dat het bestaande recht wordt gehandhaafd, tenzij dat in het licht van de AVG niet mogelijk is. De AP adviseert over de Uitvoeringswet met inachtneming van de voornoemde gelaagde structuur.

Advies

Inleiding

De AVG is vanaf van 25 mei 2018 van toepassing. De Uitvoeringswet en de Wijzigingswet Wpg en Wjsg zullen rond dezelfde datum in werking treden. Deze nieuwe regelgeving brengt grote veranderingen voor het toezicht op de bescherming van persoonsgegevens en daarmee voor de toezichthouder met zich.

De bescherming van persoonsgegevens en de persoonlijke levenssfeer is echter niet alleen van grote waarde omdat het een grondrecht is. Persoonsgegevens zijn inmiddels veel geld waard. In een 'datagedreven' wereld waarin data verwerkende bedrijven zeer machtige bedrijven zijn, waarin persoonsgegevens gouden handel zijn en waarin big data-analyses in alle sectoren worden toegepast. Technologische ontwikkelingen gaan sneller dan ooit. Daarvan kan iedereen profiteren. Bedrijven en overheden, maar zeker ook burgers die gebruik kunnen maken van nieuwe producten en diensten. Nog meer dan voorheen is het echter belangrijk om ook bij innovatieve ontwikkelingen in het (bedrijfs)leven van meet af aan actief rekening te houden met dit grondrecht. Als uitgangspunt geldt dat persoonsgegevens niet zonder meer door organisaties mogen worden verwerkt maar uitsluitend wanneer dit noodzakelijk is voor het doeleinde, proportioneel is en hierbij wordt uitgegaan van dataminimalisatie en de gekozen werkwijze zo min mogelijk inbreuk maakt op de bescherming van persoonsgegevens. Dit vergt een juiste omgang met en gebruik van persoonsgegevens en daarmee een niet aflatende inzet van verwerkingsverantwoordelijken en verwerkers, zowel bij aanvang van een nieuwe verwerkingsmethode alsook nadien.

Datum

6 april 2017

Ons kenmerk

Recente rapporten van vooraanstaande instellingen zoals de Wetenschappelijke Raad voor de Regeringsbeleid (WRR) en de Cyber Security Raad¹ laten zien dat de toegenomen digitalisering voor Nederland grote economische en maatschappelijke kansen met zich brengt. Ons land heeft zich ontwikkeld tot één van de meest ICT-intensieve economieën van Europa. Ruim 5 procent van het bruto binnenlands product wordt verdiend met ICT.² Deze digitale economie groeit inmiddels sneller dan andere economische sectoren. Om de kansen die met deze groei gepaard gaan te kunnen benutten, is vertrouwen in die verder digitaliserende samenleving noodzakelijk. Hiervoor is een goede borging nodig van grondrechten, waaronder het recht op bescherming van persoonsgegevens.

De AVG, de Richtlijn gegevensbescherming opsporing en vervolging (EU) 2016/680 (Richtlijn) alsmede het veranderende maatschappelijke en economische krachtenveld vragen om krachtig en effectief toezicht. De AP zal als wetgevingsadviseur en toezichthouder in nauwe samenwerking met haar Europese collega-toezichthouders toezien op de borging en naleving van de rechten en plichten die voortvloeien uit de AVG en de Richtlijn. In lijn met de AVG stelt de AP de burger centraal. De AP zal daartoe, zoals de AVG vereist, de voorlichting aan burgers versterken. Om hun inzicht in de risico's te vergroten en hun zelfredzaamheid te bevorderen. Dit is van belang omdat gegevensverwerkingen voor hen in toenemende mate onzichtbaar zijn. Zij hebben daarom meer dan ooit een toezichthouder nodig die hen voorlicht over hun rechten, die hun klachten effectief behandelt en die daadkrachtig optreedt als dat noodzakelijk is. Burgers moeten goed worden geïnformeerd en zeggenschap houden over hun gegevens, zodat zij zich in vrijheid kunnen ontwikkelen. De AP zal daarnaast (branche)organisaties meer adviseren over de naleving van hun (deels nieuwe) verplichtingen. Voor het bedrijfsleven en de overheid liggen hier uitdagingen, maar vooral ook kansen. Privacy als 'unique selling point'. Bovendien zal zij, naast gerichte onderzoek- en handhavingsactiviteiten, ook systeemtoezicht toepassen. Dit sluit aan bij de systematiek van de AVG waarbinnen organisaties moeten worden gestimuleerd om op een goede en 'accountable' manier met persoonsgegevens om te gaan. Het uitgangspunt van systeemtoezicht is immers dat de ondertoezichtgestelde verantwoordelijk is voor het naleven en bewaken van de geldende normen. Systeemtoezicht biedt ook de mogelijkheid nieuwe ontwikkelingen in sectoren te detecteren en te normeren.

Het is van belang in aanmerking te nemen dat de AP onderdeel zal zijn van een Europees samenwerkingsverband van privacytoezichthouders onder aanvoering van de *European Data Protection Board* (het Comité voor gegevensbescherming of Comité). Gezamenlijk geven zij uitvoering aan hun wettelijke taken en vormen zij beleid over de normen uit de nieuwe Europese regelgeving. Deze samenwerking zal

¹ Rapport nr. 95 van de WRR, *Big Data in een vrije en veilige samenleving*, gepresenteerd op 28 april 2016, <https://www.wrr.nl/publicaties/rapporten/2016/04/28/big-data-in-een-vrije-en-veilige-samenleving>; rapport van de expertgroep Big Data en privacy aan de Minister van Economische zaken, *Licht op de digitale schaduw. Verantwoord innoveren met big data*, 5 oktober 2016, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2016/10/04/licht-op-de-digitale-schaduw-verantwoord-innoveren-met-big-data>; en het rapport in opdracht van de Cyber Security Raad, *De economische en maatschappelijke noodzaak van meer cybersecurity. Nederland digitaal droge voeten*, september 2016, https://www.cybersecurityraad.nl/binaries/CybersecurityAdviesHernaVerhagen_tcm56-122110.pdf.

² Rapport *De economische en maatschappelijke noodzaak van meer cybersecurity. Nederland digitaal droge voeten*, september 2016, p. 9.

Datum

6 april 2017

Ons kenmerk

plaatsvinden binnen een strak omljnd kader van regels en procedures. Dit zal moeten leiden tot betere, meer evenwichtige en consistente bescherming van persoonsgegevens in de Europese Unie (hierna: EU). Het zal echter ook invloed hebben op de beschikbare capaciteit van de AP. De AP vervult van oudsher een belangrijke rol in de samenwerking tussen de privacytoezichthouders. Voortzetting daarvan is niet alleen in het belang van continuering van de bescherming van persoonsgegevens, maar dient ook het (economisch) belang van Nederland.

In de brief van de Minister van Veiligheid en Justitie van 2 september 2016³ meldt hij aan de Tweede Kamer dat de AP het adviesbureau Andersson Elffers Felix (AEF) de opdracht heeft gegeven de consequenties van de AVG te vertalen naar de taken en werkprocessen binnen de organisatie. Ook schrijft hij dat met dit onderzoek wordt voorzien in de aan de Kamer toegezegde objectieve, externe en onafhankelijke analyse en validatie van de gevolgen van de AVG voor de taakuitvoering en werklast van de AP. Wat de gevolgen van de AVG zijn voor de taken en werkprocessen binnen de organisatie van de AP en daarmee voor de taakuitvoering en de werklast van de toezichthouder, is opgenomen in het rapport van 27 maart 2017 dat het resultaat is van deze opdracht. Dit rapport is u op 6 april 2017 separaat aangeboden.

I. Organisatie van de AP; enkele hoofdpunten

1 Onafhankelijke rol van de AP

Vooropstaat dat de artikelen 51, eerste lid en 52 van de AVG bepalen dat elke lidstaat één of meer overheidsinstanties belast met het toezicht, in volledige onafhankelijkheid, op de toepassing van de verordening op zijn grondgebied. Deze onafhankelijkheid bij de bescherming van het grondrecht op bescherming van persoonsgegevens wordt door het Hof van Justitie van de EU 'van wezenlijk belang' geacht voor de eerbiediging van de bescherming van personen bij de verwerking van deze gegevens.⁴

Het wetsvoorstel geeft de AP aanleiding tot het maken van de volgende op- en aanmerkingen:

- a) Uit overweging 120, laatste volzin, in samenhang gelezen met artikel 52, zesde lid, van de AVG blijkt dat het financieel toezicht op de AP dient te worden uitgeoefend met inachtneming van de onafhankelijke positie van de toezichthoudende autoriteit. Tevens dient de AP over een afzonderlijke, publieke jaarbegroting te beschikken die onderdeel kan zijn van de staats- of nationale begroting. Datzelfde blijkt uit overwegingen 77 en 78, in samenhang gelezen met artikel 42, zesde lid, van de Richtlijn. Uit artikel 6, vijfde lid, van de Uitvoeringswet volgt echter dat de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen (hierna: Kaderwet ZBO's) op de AP van toepassing is, behoudens de in deze wet genoemde uitzonderingen. Artikel 25 van de Kaderwet ZBO's bepaalt: *"Een zelfstandig bestuursorgaan dat onderdeel is van de Staat, zendt jaarlijks voor 1 april aan Onze Minister de*

³ Brief aan de Tweede Kamer van 2 september 2016 met als onderwerp 'Toezegging analyse gevolgen Algemene verordening gegevensbescherming Autoriteit Persoonsgegevens' en met kenmerk 795661, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2016/09/02/tk-toezegging-analyse-gevolgen-algemene-verordening-gegevensbescherming-autoriteit-persoonsgegevens>.

⁴ Zie o.a. HvJ EU 16 oktober 2002, zaak C-614/10, Commissie/Oostenrijk, ECLI:EU:C:2012:631, r.o. 37 en HvJ EU 9 maart 2010, zaak C-518/07, Commissie/Duitsland, ECLI:EU:C:2010:125, r.o. 23.

Datum
6 april 2017

Ons kenmerk

ontwerp-begroting voor het daaropvolgende jaar". Deze bepaling veronderstelt dat een ontwerp-begroting eerst aan de minister wordt voorgelegd. De ontwerp-begroting gaat vervolgens op in de departementale begroting als 'bijdrage aan de AP'.⁵ Dit doorkruist het onafhankelijkheidsvereiste waarbij de AP zonder tussenkomst van anderen handelt.⁶ Daardoor beschikt de AP - anders dan op grond van het AVG-artikel met betrekking tot de onafhankelijkheid is vereist - ook niet over een afzonderlijke, publieke jaarbegroting. Binnen het bestaande stelsel kan dit worden ingepast door de begroting van de AP, geheel in lijn met artikel 52, zesde lid, van de AVG, een afzonderlijk onderdeel te laten zijn van de Rijksbegroting en de Comptabiliteitswet 2001 daarop aan te passen. De AP noemt als voorbeeld de begroting van de eveneens onafhankelijke Commissie van toezicht betreffende de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (hierna: CTIVD), genoemd in artikel 1, eerste lid, onder h, van de Comptabiliteitswet 2001. Voor de CTIVD is gekozen om haar onafhankelijke positie tot uitdrukking te laten komen door een aparte begrotingsstaat die zal worden vastgesteld bij de jaarlijkse begrotingwet van het Ministerie van Algemene Zaken.⁷ De enkele toevoeging van de AP aan het overzicht van organisaties in het betreffende artikel 1, eerste lid, van de Comptabiliteitswet 2001 lijkt daartoe voldoende.

- b) De AP adviseert in artikel 9 van de Uitvoeringswet te bepalen dat bij *algemene maatregel van bestuur* in plaats van ministeriële regeling nadere regels worden gesteld over de rechtspositie van de voorzitter, de andere leden en de buitengewone leden. De AP noemt als voorbeeld artikel 17, vijfde lid, van de Wet College voor de rechten van de mens⁸ (hierna: CRvdM). Aan het CRvdM worden namelijk soortgelijke onafhankelijkheidseisen gesteld als aan de AP.
- c) De AP merkt ten aanzien van haar bestuursreglement op dat dit volgens artikel 11 van de Kaderwet ZBO's onderworpen is aan goedkeuring van de Minister van Veiligheid en Justitie. Gelet op voornoemde onafhankelijkheid van de AP, is het noodzakelijk dat in artikel 10 van de Uitvoeringswet (ook) artikel 11 van de Kaderwet ZBO's niet van toepassing wordt verklaard op de AP. De AP adviseert daarnaast in artikel 10, derde lid, van de Uitvoeringswet de derde volzin te schrappen: "*Daarbij wordt voorzien in waarborgen tegen vermenging van de toezichthoudende, adviserende en sanctionerende taak van de Autoriteit.*" Deze regeling is gedeeltelijk ingehaald door de invoering van de

⁵ Zie o.a. Rijksbegroting 2017, vi Veiligheid en Justitie,

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/begrotingen/2016/09/20/vi-veiligheid-en-justitie-rijksbegroting-2017>.

⁶ De Europese Commissie (hierna: Commissie) heeft in het kader van de evaluatie van het Schengeninformatiesysteem (SIS II) in 2015 diverse kanttekeningen geplaatst bij de mate van onafhankelijkheid van de AP. De Commissie heeft met name kritische vragen gesteld over de huidige wijze waarop de AP is gepositioneerd ten opzichte van het Ministerie van Veiligheid en Justitie, waaronder met betrekking tot het opstellen van de begroting. De Commissie heeft geadviseerd om de onafhankelijkheid van de AP te verbeteren.

⁷ Zie *Kamerstukken II* 2004/05, 29 833, nr. 3.

⁸ "*Onverminderd artikel 14, tweede lid, van de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen worden bij algemene maatregel van bestuur nadere regels gesteld over de rechtspositie van de leden, waaronder in elk geval regels betreffende hun beëdiging, vakantie, verlof, bedrijfsgeneeskundige begeleiding en voorzieningen bij ziekte en arbeidsongeschiktheid, en kunnen nadere regels worden gesteld over de rechtspositie van de plaatsvervangende leden.*"

Datum
6 april 2017

Ons kenmerk

vierde tranche Awb in 2009, waarbij in artikel 10:3, vierde lid, van de Awb de functiescheiding ten aanzien van boeteoplegging is geregeld. Een verdere noodzaak tot het scheiden van toezicht- en adviseringstaken is niet op enigerlei wijze (bestuurs- of staatsrechtelijk) bepaald.

- d) Tot slot ontbreekt een regeling op basis waarvan de AP bijvoorbeeld op het Europese niveau in alle gevallen zelfstandig én onafhankelijk kan procederen. Op grond van artikel 263 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (hierna: VWEU) staat slechts rechtstreeks beroep open voor natuurlijke of rechtspersonen en de Uitvoeringswet kiest niet voor rechtspersoonlijkheid voor de AP. Dat betekent, gelet op de vereiste onafhankelijke positie van de toezichthouder, dat een (al dan niet wettelijke⁹) voorziening moet worden getroffen zodat de AP, als onderdeel van de Staat der Nederlanden, zonder goedkeuring of betrokkenheid van het Ministerie van Veiligheid en Justitie - een organisatie waarop de AP ook toezicht houdt - toegang heeft tot de Europese rechter (zie hierover verder punt 14). Een verdergaande mogelijkheid zou zijn om het college van de AP rechtspersoonlijkheid toe te kennen ter vergroting van haar onafhankelijkheid.

2 Invulling van normen en bevoegdheden

De AP neemt tot uitgangspunt dat de rechtstreekse werking van de verordening met zich brengt dat het aan de nationale toezichthouder, dan wel de Europese privacytoezichthouders gezamenlijk of - in geval van een geschil - uiteindelijk aan de rechter is om de normen uit de AVG uit te leggen en niet aan de nationale wetgever (zie hierover verder punt 7). Hetzelfde geldt voor de wijze waarop de toezichthouder uitvoering gaat geven aan de bevoegdheden die de verordening aan haar heeft toegekend, zoals de boetebevoegdheid.¹⁰ De AP bepaalt zelf, dan wel samen met de overige Europese toezichthouders, op welke wijze zij invulling gaat geven aan haar bevoegdheden en wat voor beleid zij gaat voeren. Gelet op het voorgaande dienen passages in de toelichting bij de Uitvoeringswet die anticiperen op deze invulling door de toezichthouder te worden verwijderd.

3 AP als enig toezichthouder

De AP is zowel op nationaal niveau (in de Uitvoeringswet) als op internationaal niveau (de voorzitter van de AP is namens de nationale toezichthoudende autoriteit lid van het Comité¹¹) gepositioneerd als enig toezichthouder op de AVG in Nederland. Op deze manier wordt geborgd dat de geldende normen uniform

⁹ Vgl. als ander voorbeeld artikel 3, tweede lid, van de Invorderingswet 1990. Aan de ontvanger van de Belastingdienst komt een zelfstandig actierecht uit onrechtmatige daad toe. Dit recht wordt gebaseerd op voornoemd artikel van de Invorderingswet 1990: "In alle rechtsgedingen voortvloeiende uit de uitoefening van zijn taak treedt de ontvanger als zodanig in rechte op."

¹⁰ Zie o.a. de toelichting (p. 41): "In de beleidsregels van de Autoriteit persoonsgegevens van 15 december 2015 met betrekking tot het opleggen van bestuurlijke boetes (...) wordt hiervoor met betrekking tot het begrip jaaronzet van de rechtspersoon aangesloten bij de netto-omzet, bedoeld in artikel 377, zesde lid, van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek. Het ligt voor de hand dat dit wederom als uitgangspunt zal worden genomen voor het nieuw op te stellen beleid van de Autoriteit persoonsgegevens." En (p. 85): "Hoewel het niet waarschijnlijk is dat het opleggen van een bestuurlijke boete aan een bestuursorgaan noodzakelijk en proportioneel zal zijn om een overtreding van de voorschriften van de verordening te beëindigen, is dit ook niet ondenkbaar."

¹¹ Zie artikel 68, derde lid, van de AVG.

Datum

6 april 2017

Ons kenmerk

worden uitgelegd, in overeenstemming met de afspraken die de verschillende toezichthouders uit de Europese lidstaten met elkaar maken. Voorts leidt dit tot rechtszekerheid bij betrokkenen, verwerkingsverantwoordelijken en verwerkers. In dat kader past tevens dat de AP over exclusieve toezichtsbevoegdheden beschikt ten aanzien van de bescherming van persoonsgegevens en spreekt zij de voorkeur uit dat in andere (sectorale) nationale en Europese wet- en regelgeving geen andere (sectorale) toezichthouders worden aangewezen die naast de AP bevoegd kunnen zijn. Dit aspect komt nog onvoldoende in de Uitvoeringswet tot uitdrukking. De AP adviseert een passage hierover op te nemen in de toelichting.

4 Openbaarmakingsverplichting

Daarnaast veronderstelt de onafhankelijke positie van de AP dat haar middelen ter beschikking worden gesteld die haar onafhankelijkheid ondersteunen. In dat kader is in een brief van de Minister van Veiligheid en Justitie aan de Tweede Kamer van 26 september 2016 toegezegd dat in de Uitvoeringswet zal worden voorzien in een openbaarmakingsartikel, waarmee een specifieke wettelijke grondslag voor de actieve openbaarmaking van (handhavings)besluiten en waar nodig van onderzoeksresultaten wordt gecreëerd.¹² Het openbaar maken van (handhavings)besluiten en waar nodig van onderzoeksresultaten heeft een voorlichtende alsmede een preventieve werking en is een belangrijk en effectief toezichtsmiddel gebleken. Ook wordt met openbaarmaking tegemoet gekomen aan het belang om transparant te zijn over het functioneren van de AP en kan de AP haar toezichtshandelingen legitimeren. De AP constateert echter dat, ondanks voornoemde toezegging, een openbaarmakingsartikel in de Uitvoeringswet vooralsnog ontbreekt. Andere toezichthouders (zoals de AFM) beschikken overigens al over een dergelijke openbaarmakingsverplichting. De AP ziet niet in – net zoals door de minister is toegezegd – waarom een dergelijke verplichting voor de AP niet zou dienen te gelden.

5 Concentratie van rechtspraak

Dat de AP in Nederland als enig toezichthouder op de verordening is aangewezen, heeft mede te maken met de concentratie van expertise die nodig is voor de uitvoering van het toezicht op de AVG. Het toezicht en de rechtsbescherming is om dezelfde reden gebaat bij centralisatie van rechtspraak. De AP constateert echter dat bestuursrechtelijke procedures tegen besluiten van de AP op grond van de verordening volgens de Uitvoeringswet in beginsel bij alle rechtbanken in Nederland kunnen worden ingesteld. Kennis van dit rechtsgebied kan echter, gelet op het vaak technologische karakter en de complexiteit van - dikwijls grensoverschrijdende - vraagstukken, beter worden geborgd wanneer rechtspraak over geschillen wordt gecentraliseerd bij één of enkele rechtbanken, zoals ook bij andere, soortgelijke toezichtsgebieden gebruikelijk is. Voor de rechtspraak in eerste aanleg van andere specialistische toezichthouders, zoals besluiten van de Autoriteit Consument en Markt (ACM), de Autoriteit Financiële Markten (AFM) en De Nederlandsche Bank (DNB), is de Rechtbank Rotterdam aangewezen. Om die reden mist in de Uitvoeringswet nog een bepaling die voorziet in de centralisatie van rechtspraak. De AP spreekt de

¹² Brief aan de Tweede Kamer van 26 september 2016 met als onderwerp "wettelijke openbaarmakingsplicht bestuurshandelen AP inzake toezicht en handhaving" en met kenmerk 803394, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2016/09/26/tk-wettelijke-openbaarmakingsplicht-bestuurshandelen-ap-inzake-toezicht-en-handhaving>.

Datum

6 april 2017

Ons kenmerk

voorkeur uit om de rechtspraak over haar besluiten in eerste aanleg te concentreren bij één rechtbank per ressort (vier in totaal).

6 Voorlichting en wetgevingsadvisering

Verder benadrukt de AP dat de verordening noopt om te komen tot 'systeemtoezicht', waarbij de toezichthouder meer dan voorheen proactief en niet alleen reactief toezicht toepast. Tevens betekent dit dat naast het klassieke verticale toezicht extra aandacht komt voor een meer voorlichtende rol van de AP en dat initiatieven op het vlak van horizontaal toezicht (onder andere gedragscodes en certificering) worden gestimuleerd. In dat kader is ook relevant dat in de verordening de wetgevingsadviestaak van de toezichthouder ruimer is dan thans in de Wbp. Deze taak ziet niet meer uitsluitend op advisering ten aanzien van voorstellen afkomstig van het nationale parlement of de regering maar ook op regelgeving en bestuursmaatregelen van andere instellingen en organen, waaronder - zo interpreteert de AP de betreffende bepaling - (andere) openbare lichamen en krachtens publiekrecht ingestelde rechtspersonen zoals gemeenten, provincies e.d. (zie artikel 57, eerste lid, onderdeel c, van de AVG¹³). De AVG laat de nationale wetgever hier geen mogelijkheid om van een andere beperktere reikwijdte van de wetgevingsadvisering uit te gaan. Het gevolg van deze uitbreiding van de wetgevingsadviestaak is dat de AP ook langs die weg in een eerder stadium *compliance* met de verordening kan bevorderen. Gelet op de decentralisatie van diverse overheidstaken is dit een welkome aanvulling op het takenpakket. De AP constateert echter dat deze belangrijke uitbreiding van de wetgevingsadviestaak in artikel 15 van de Uitvoeringswet (de verplichting om advies te vragen aan de AP) ontbreekt.

II. Uitvoering van de verordening

Een EU-verordening is rechtstreeks toepasselijk in een lidstaat. Het is in beginsel verboden om bepalingen ervan in nationale regelingen over te nemen ('overschrijf-/omzettingsverbod').¹⁴ Daaronder vallen het letterlijk overschrijven van bepalingen van een EU-verordening in nationale wetgeving en het parafaseren ervan. Voorkomen moet worden dat de nationale regeling (opnieuw) bepaalt wat reeds uit de verordening voortvloeit. Dit betekent daarnaast dat bepalingen uit de nationale regeling die hetzelfde regelen als de verordening moeten worden geschrapt. Datzelfde geldt voor met de verordening strijdige bepalingen uit het nationale recht. Voor de operationalisering van een verordening kan het wel nodig zijn om bepalingen met betrekking tot bijvoorbeeld handhaving, rechtsbescherming en aanwijzing van met de uitvoering van de verordening belaste instanties op te nemen in nationale wetgeving. Lidstaten zijn daartoe verplicht omdat zij alle maatregelen moeten nemen die nodig zijn voor de volledige verwezenlijking van de verordening.

¹³ In de Engelse tekstversie: *(each supervisory authority shall on its territory) advise, in accordance with Member State law, the national parliament, the government, and other institutions and bodies on legislative and administrative measures relating to the protection of natural persons' rights and freedoms with regard to processing*; (onderstreping toegevoegd).

¹⁴ HvJ EG 7 februari 1973, zaak 39/72 (Commissie/Italië), ECLI:EU:C:1973:13, r.o. 16-17. Zie ook aanwijzing 335 van de Aanwijzingen voor de regelgeving.

Datum
6 april 2017

Ons kenmerk

7 Uitleg van rechtstreeks werkende normen in de toelichting bij de Uitvoeringswet
Zoals vermeld, is het aan de (gezamenlijke) Europese privacytoezichthouders om een definitieve interpretatie te geven over de rechtstreeks werkende normen uit de AVG¹⁵, die vervolgens zal (kunnen) worden gecontroleerd door de rechter. Ofschoon de AP de wens begrijpt om een nadere duiding van de in de verordening opgenomen normen te geven, adviseert zij om een grote terughoudendheid te betrachten waar het gaat om uitleg van de verordening en de uitleg die niet op voorhand buiten discussie staat, te verwijderen. De betreffende passages in de toelichting bij de Uitvoeringswet dienen te worden geschrapt. Het gaat dan bijvoorbeeld, maar niet uitsluitend, om de volgende passages in de toelichting:

- (p. 45¹⁶) dat onder een wettelijke verplichting als bedoeld in artikel 6, eerste lid, onderdeel c, van de AVG ook een ruimer geformuleerde zorgplicht kan worden verstaan;¹⁷
- (p. 46) dat voor een beroep op de grondslag van artikel 6, eerste lid, onderdeel e, van de AVG voldoende is dat de hoofdlijnen van de publieke taak kenbaar zijn uit de wet;
- (p. 47) dat overheidsinstanties voor zover zij 'typisch bedrijfsmatige handelingen' verrichten waarbij persoonsgegevens worden verwerkt, zoals het uitvoeren van beheerstaken, wel een beroep kunnen doen op de grondslag van artikel 6, eerste lid, onderdeel f, van de AVG; en
- (p. 64) dat artikel 24 van de AVG (verantwoordelijkheid van de verwerkingsverantwoordelijke) is te kwalificeren als een inspanningsverplichting van de verantwoordelijke om passende maatregelen te treffen met het oog op het voldoen aan de vereisten van de verordening.

De AP adviseert (in plaats daarvan) de toelichting met het navolgende aan te vullen:

- ofschoon het begrip 'noodzakelijk voor de vervulling van een taak van algemeen belang of van een taak in het kader van de uitoefening van het openbaar gezag dat aan de verwerkingsverantwoordelijke is opgedragen' in de toekomst autonoom zal worden uitgelegd binnen de Europese rechtsorde, zal rekening dienen te worden gehouden met de nationale rechtsstelsels van de lidstaten (zie ook overweging 45 van de AVG). De AP stelt zich voor dat in Nederland wordt aangesloten bij algemene leerstukken van het bestuurlijk organisatierecht (attributie, mandaat, delegatie en de begrippen 'bestuursorgaan' en publiekrechtelijke bevoegdheid of taak)¹⁸; en
- (nadrukkelijker) in te gaan op de verplichtingen die voortvloeien uit overweging 45, in samenhang gelezen met artikel 6, derde lid, van de AVG (voorwaarden aan rechtsgrondslagen in het nationale recht) alsook de ruimte voor nationaal recht krachtens het tweede lid van artikel 6 van de AVG.

¹⁵ Zie voor een aantal eerder uitgebrachte adviezen van de Artikel 29-werkgroep, het onafhankelijke advies- en overlegorgaan van Europese privacytoezichthouders: WP 244, WP 243, WP 242 en WP 217, WP 216, WP 203, WP 169 (die (deels) relevantie houden, voor zover ze binnen het kader van de nieuwe verordening blijven), op <https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/nl/onderwerpen/europese-privacywetgeving/respectievelijk> http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/index_en.htm.

¹⁶ De paginanummers waarnaar wordt verwezen corresponderen met de consultatieversie van 20 maart 2017.

¹⁷ Vgl. anders WP 217, p. 24, http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp217_nl.pdf: "De wettelijke verplichting zelf moet daarnaast voldoende duidelijk zijn wat de vereiste verwerking van persoonsgegevens betreft. Artikel 7, onder c), is dus van toepassing op basis van de wetsbepalingen die expliciet verwijzen naar de aard en het voorwerp van de verwerking. De voor de verwerking verantwoordelijke mag geen ongepaste beoordelingsmarge hebben wat betreft de wijze waarop hij aan de wettelijke verplichting voldoet."

¹⁸ Vgl. de memorie van toelichting bij de Wbp. Kamerstukken II 1997/98, 25 892, nr. 3, p. 57.

Datum

6 april 2017

Ons kenmerk

8 Overschrijf-/omzettingsverbod

De AVG kent veelal gedetailleerde voorschriften inzake de bescherming van persoonsgegevens. Bijzonder aan deze verordening is echter dat op onderdelen relatief veel ruimte is gelaten voor afwijkingen of aanvullingen, waaronder beperkingen, in de nationale wetgeving. Daarmee heeft de verordening op enkele punten trekken van een richtlijn. Het gaat dan bijvoorbeeld om afwijkingen van het algemene verbod op de verwerking van bijzondere categorieën persoonsgegevens, beperkingen van onder andere de rechten van betrokkene en een aantal aangelegenheden waarover geen consensus bestond. Zoals de verwerking van het nationaal identificatienummer, in het kader van de arbeidsverhouding en ten behoeve van wetenschappelijk of historisch onderzoek of statistische doeleinden. Dit nuanceert (in belangrijke mate) de betekenis van het hiervoor genoemde overschrijf-/omzettingsverbod voor de Uitvoeringswet. Zo verduidelijkt overweging 8 van de AVG: *“Voor zover deze verordening bepaalt dat de regels die zij bevat door lidstatelijk recht kunnen worden gespecificeerd of beperkt, kunnen de lidstaten indien nodig elementen van deze verordening in hun recht opnemen om de samenhang te garanderen en om de nationale bepalingen begrijpbaar te maken voor degenen op wie zij van toepassing zijn.”*

Niettemin geeft het wetsvoorstel de AP aanleiding tot het maken van de volgende op- en aanmerkingen:

- a. De formulering van het eerste lid van artikel 23 van de Uitvoeringswet (gegevens over gezondheid) en de toelichting op dit artikel is onvoldoende duidelijk over zijn verhouding tot artikel 9, tweede lid, van de AVG (verwerking van bijzondere categorieën van persoonsgegevens). Daardoor is bijvoorbeeld onzeker of artikel 23, eerste lid, onder f, van de Uitvoeringswet een nationale rechtsbasis is voor het tweede lid, onderdelen b 'én/óf h, van artikel 9 van de AVG. Die duidelijkheid is mede van belang in verband met het tweede lid van artikel 23 van de Uitvoeringswet, dat voortbouwt op artikel 21, tweede lid, van de Wbp (gegevens alleen verwerkt door geheimhouders). Voor de in artikel 9, tweede lid, onderdeel h, van de AVG genoemde doeleinden regelt de AVG zelf reeds die voorwaarde (zie het derde lid van dit artikel). Dientengevolge kan verwarring ontstaan over de vraag of de voorwaarde rechtstreeks voortvloeit uit de AVG of uit de Uitvoeringswet. Dat is niet toegestaan. Het artikel behoeft aanpassing.
- b. Artikel 36, derde lid, van de Uitvoeringswet legt de verplichting op aan de verwerkingsverantwoordelijke om bij de geautomatiseerde individuele besluitvorming als bedoeld in het eerste lid¹⁹ de betrokkene de nuttige informatie over de logica mee te delen die ten grondslag ligt aan de geautomatiseerde verwerking van hem betreffende gegevens. Uit de artikelen 13, tweede lid, onderdeel f respectievelijk 14, tweede lid, onderdeel g, van de AVG volgt de plicht voor de verwerkingsverantwoordelijke de betrokkene informatie te verstrekken over 'het bestaan van geautomatiseerde besluitvorming, met inbegrip van de in artikel 22, leden 1 en 4, bedoelde profilering, en, ten minste in die gevallen, nuttige informatie over de onderliggende logica, alsmede het belang en

¹⁹ Te weten: geautomatiseerde individuele besluitvorming, anders dan op basis van profilering, die noodzakelijk is om te voldoen aan een wettelijke verplichting die op de verwerkingsverantwoordelijke rust of noodzakelijk is ter uitvoering van een taak van algemeen belang.

Datum

6 april 2017

Ons kenmerk

de verwachte gevolgen van die verwerking voor de betrokkene'. Daarmee regelt het Uitvoeringswet-artikel (ten minste gedeeltelijk) hetzelfde als de genoemde artikelen uit de AVG. Dat is niet toegestaan. Het artikel behoeft aanpassing.

9 Te ruime afwijking?

De nationale wetgever heeft in het kader van de implementatie van de Privacyrichtlijn 95/46/EG geoordeeld dat het in sommige gevallen noodzakelijk was om op grond van een zwaarwegend algemeen belang van het verbod tot verwerking van bijzondere persoonsgegevens af te wijken. Volgens de memorie van toelichting (p. 53) ziet de wetgever geen aanleiding om in de Uitvoeringswet een andere afweging te maken bij de invulling van de ruimte die de AVG biedt. Deze argumentatie kan de AP in zijn algemeenheid volgen. Datzelfde geldt bijvoorbeeld voor het standpunt van de nationale wetgever dat bepaalde wettelijke bepalingen, gezien hun sterke gelijkenis met Wbp-bepalingen, voldoende duidelijk zijn en er passende waarborgen worden geboden wanneer de AVG en de Privacyrichtlijn zulke afwijkingen onder soortgelijke voorwaarden en beperkingen toestaan.

Het wetsvoorstel geeft de AP wel aanleiding tot het maken van de volgende op- en aanmerkingen:

- a. Artikel 23, eerste lid, van de Uitvoeringswet (gegevens over gezondheid) en de toelichting is, zoals vermeld onder punt 8a., onduidelijk over zijn verhouding tot artikel 9, tweede lid, van de AVG (verwerking van bijzondere categorieën van persoonsgegevens). De verwijzing naar 'redenen van zwaarwegend algemeen belang als bedoeld in artikel 9, tweede lid, onderdeel g, van de verordening' dan wel om de redenen, bedoeld in artikel 9, tweede lid, onderdelen b en h, van de verordening' geeft zonder nadere specificatie onvoldoende inzicht in van welke AVG-artikelonderdelen in het concrete geval een nationale invulling is beoogd. Hierdoor is het niet op voorhand duidelijk of het behouden van de Wbp-uitzonderingen op het verbod om persoonsgegevens betreffende iemands gezondheid te verwerken noodzakelijk en mogelijk is. Ten minste een verduidelijking in de toelichting is noodzakelijk (met een overzicht per artikelonderdeel van de corresponderende uitzonderingsmogelijkheden in de AVG).
- b. Artikel 23, eerste lid, onder e, van de Uitvoeringswet komt overeen met artikel 21, eerste lid, onder e, van de Wbp. Dit onderdeel bepaalt dat het verbod om gezondheidsgegevens te verwerken niet van toepassing is indien de verwerking geschiedt door de Minister van Veiligheid en Justitie voor zover dat noodzakelijk is in verband met de tenuitvoerlegging van vrijheidsstraffen of vrijheidsbenemende maatregelen. Thans is de Wbp van toepassing op de verwerking van persoonsgegevens voor dit doel. De verwerking van gegevens van verdachten en veroordeelden door de minister ten behoeve van de tenuitvoerlegging van een opgelegde straf valt straks echter onder het toepassingsgebied van de Richtlijn c.q. Wijzigingswet Wpg en Wjsg. Behoudens (mogelijk) gegevensverwerking in het kader van de tenuitvoerlegging van de vreemdelingenbewaring is er alsdan voor deze uitzondering geen ruimte in de Uitvoeringswet. Het artikel behoeft aanpassing.
- c. Met artikel 25 van de Uitvoeringswet wordt een nieuwe uitzonderingsgrond geïntroduceerd, namelijk 'met het oog op redenen van algemeen belang op het gebied van de volksgezondheid'. Weliswaar biedt

Datum
6 april 2017

Ons kenmerk

de AVG in artikel 9, tweede lid, onderdeel i de mogelijkheid voor een nationale rechtsbasis voor deze aanvullende uitzondering op het verbod tot verwerking van bijzondere (gezondheids)gegevens, maar in de toelichting ontbreekt een motivering waarom de nadere nationale afwijking op deze manier noodzakelijk en wenselijk is. Dit betekent ten minste dat de toelichting op dit punt aanvulling en het voorgestelde artikel 25 van de Uitvoeringswet alsdan aanpassing behoeft (bijvoorbeeld een nadere concretisering en passende maatregelen/waarborgen, zoals een beperking in de tijd). Dit geldt temeer daar het uit de AVG overgenomen criterium 'met het oog op redenen van algemeen belang op het gebied van de volksgezondheid, zoals bescherming tegen ernstige grensoverschrijdende gevaren voor de gezondheid of het waarborgen van hoge normen inzake kwaliteit en veiligheid van de gezondheidszorg en van geneesmiddelen of medische hulpmiddelen' zeer ruim is geformuleerd.

- d. Artikel 26 van de Uitvoeringswet is te ruim geformuleerd. De beperking 'met het oog op de (unieke) identificatie' en de voorwaarde 'dat voorzien is in passende technische en organisatorische maatregelen ter beveiliging van deze gegevens' hebben feitelijk geen (aanvullende) betekenis. De woorden 'met het oog op de unieke identificatie' vormen onderdeel van de kwalificatie tot bijzondere persoonsgegevens. Daarnaast is de benodigde uitzondering op het verwerkingsverbod van bijzondere persoonsgegevens in de systematiek van AVG, Privacyrichtlijn en Wbp een extra vereiste, náást het vereiste van passende technische en organisatorische beveiligingsmaatregelen.²⁰ Het artikel behoeft aanpassing. De AP verwijst hierbij naar de redactionele opmerkingen.
- e. Uit de memorie van toelichting (p. 91) volgt dat het bij artikel 36 van de Uitvoeringswet (uitzondering geautomatiseerde individuele besluitvorming) met name gaat om gebonden beschikkingen, bijvoorbeeld in het kader van het toekennen van kinderbijslag, het bijstellen van de hoogte van het recht op studiefinanciering op basis van veranderingen in het inkomen van een van de ouders of het zonder menselijke tussenkomst vaststellen van een overtreding van de maximumsnelheid. Het Uitvoeringswet-artikel biedt blijkens de toelichting ook aan de private sector ruimte om, bij de vervulling van wettelijke verplichtingen, gebruik te maken van geautomatiseerde besluitvorming zónder dat sprake is van profilering.²¹ De toelichting geeft geen inzicht in (het bestaan van) zulke wettelijke verplichtingen voor private partijen die géén menselijke tussenkomst vergen omdat dat geen enkele toegevoegde waarde zou hebben. De genoemde voorbeelden in de toelichting en de reacties op de internetconsultatie²² lijken juist wél (gedeeltelijk) betrekking te hebben op profilering.

²⁰ In artikel 26 van de Uitvoeringswet wordt onder andere blijkens de implementatietabel van de AVG geen invulling gegeven aan de ruimte die artikel 9, vierde lid, van de AVG laat voor het invoeren van bijkomende voorwaarden met betrekking tot de verwerking van biometrische gegevens. In beginsel kan voor de verwerking van biometrische gegevens, waar van toepassing, dus ook een beroep worden gedaan op de andere 'algemene' uitzonderingen op het verwerkingsverbod voor bijzondere persoonsgegevens.

²¹ 'Profilering' is in artikel 4 van de AVG gedefinieerd als (onderstreping toegevoegd): *"elke vorm van geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens waarbij aan de hand van persoonsgegevens bepaalde persoonlijke aspecten van een natuurlijke persoon worden geëvalueerd, met name met de bedoeling zijn beroepsprestaties, economische situatie, gezondheid, persoonlijke voorkeuren, interesses, betrouwbaarheid, gedrag, locatie of verplaatsingen te analyseren of te voorspellen"*.

²² Bijvoorbeeld het bepalen van een risicoprofiel van een klant in het kader van het verstrekken van krediet met behulp van geautomatiseerde processen, als gebruik wordt gemaakt van geautomatiseerde besluitvorming in het kader van

Datum
6 april 2017

Ons kenmerk

Hierdoor is het niet op voorhand duidelijk of deze algemene uitzondering daadwerkelijk noodzakelijk is. De toelichting heeft dan ook aanvulling en afhankelijk daarvan dient ook de tekst van artikel 36 van de Uitvoeringswet aangepast te worden.

- f. Ofschoon artikel 23 van de AVG lijkt aan te dringen op het vaststellen van specifieke wettelijke voorschriften over de uitzonderingsituaties waarin deze belangen zich voordoen in plaats van het overschrijven van de verordeningsbepaling, sluit artikel 37 van de Uitvoeringswet (beperkingen van onder andere de rechten van betrokkene) aan bij de systematiek en uitvoeringspraktijk van de Wbp. Het is in zoverre handhaafbaar en uitvoerbaar. Wel moet voldoende duidelijk zijn dat het artikel geen grondslag biedt voor een structurele, categorische beperking van onder andere de rechten van betrokkene. Dat volgt op zich uit de memorie van toelichting (p. 57). De verwerkingsverantwoordelijke moet een afweging maken voor ieder individueel geval. Anders is een (sector)specifieke grondslag nodig. Zie in dezelfde zin de memorie van toelichting bij de Wbp (p. 15): *“De interpretatie van het begrip «onevenredig» vergt een afweging van belangen waarvan de uitkomst niet op voorhand vaststaat. Hetzelfde geldt voor de toepasselijkheid van de uitzonderingsgronden van artikel 43.”* Daarnaast vergroot het de bruikbaarheid van de toelichting op dit artikel wanneer deze ten aanzien van ‘nieuwe’ belangen zoals de openbare veiligheid, genoemd onder c én d²³, zou worden aangevuld met een aantal situaties uit de praktijk.
- g. De AP begrijpt de memorie van toelichting bij artikel 38 van de Uitvoeringswet (uitzondering op de verplichting om een datalek te melden aan de betrokkene) (p. 57-58) aldus, dat beoogd is op dit punt een structurele, categorische invulling te geven aan de beperkingsmogelijkheden op grond van artikel 23 van de AVG (beperkingen van onder andere de rechten van betrokkene).²⁴ Ingevolge het tweede lid van artikel 23 van de AVG moet een dergelijk wettelijk voorschrift specifieke bepalingen bevatten die op voorhand nauwkeurige grenzen stellen aan het afwijken van bepaalde rechten van de betrokkene of van een verplichting, als hier aan de orde. Er is in de tekst van het Uitvoeringswet-artikel weliswaar een beperking aangebracht in de specificatie van de verwerkingsverantwoordelijke of de categorieën van verwerkingsverantwoordelijken (financiële ondernemingen als bedoeld in de Wet op het financieel toezicht), maar op bijvoorbeeld de risico’s voor de rechten en vrijheden van de betrokkenen wordt in deze toelichting in het geheel niet ingegaan. Dit valt te meer op nu de ‘algemene’ beperkingsregeling van artikel 37 van de Uitvoeringswet de verwerkingsverantwoordelijke (wel) tot een afweging dwingt op basis van de belangen, genoemd in het tweede lid van dat artikel. De toelichting heeft dan ook aanvulling en ook dient de tekst van artikel 38 van de Uitvoeringswet

behavioural scoring voor de behandeling bij achterstallige betalingen en een zorgplicht van banken voor situaties waarin sprake is van afwijkende en vreemde transacties (opschorten of stoppen transactie).

²³ De bescherming tegen en de voorkoming van bedreigingen voor de openbare veiligheid valt in beginsel onder de Richtlijn.

²⁴ In het eerste lid van dit AVG-artikel worden verschillende, vrij generieke belangen genoemd ter waarborging waarvan onder andere de rechten van betrokkene kunnen worden beperkt, waaronder e) andere belangrijke doelstellingen van algemeen belang van de Unie of van een lidstaat, met name een belangrijk economisch of financieel belang van de Unie of van een lidstaat.

Datum

6 april 2017

Ons kenmerk

aangevuld te worden, bijvoorbeeld met een tweede lid waarin - waar van toepassing - nader wordt ingegaan op de aspecten uit het tweede lid van artikel 23 van de AVG.

10 Te ruime aanvulling?

- a) De AVG kent in artikel 58, respectievelijk eerste, tweede en derde lid aan de toezichthouder diverse onderzoeks-, corrigerende en autorisatie- en adviesbevoegdheden toe waarvan de uitoefening uitmondt in een beslissing van de toezichthoudende autoriteit. In artikel 14, vierde, vijfde en zesde lid, van de Uitvoeringswet worden zulke beslissingen van de AP bijna allemaal gelijkgesteld met een besluit als bedoeld in artikel 1:3 van de Awb. Deze gelijkstelling wordt in de toelichting (p. 83) als volgt gemotiveerd: *"In het vierde lid zijn de corrigerende maatregelen, die de Autoriteit op kan leggen op grond van artikel 58, tweede lid van de verordening, gelijkgesteld aan een besluit in de zin van de Awb. (...) Op deze wijze wordt rechtszekerheid gecreëerd inzake het formele karakter van het optreden van de Autoriteit op grond van deze bevoegdheid uit de verordening."*²⁵ Hiermee wordt echter geen onderbouwing gegeven van de keuze om het geven van toestemming en advies ter uitoefening van artikel 58, derde lid, van de AVG als Awb-besluit aan te merken. Dit terwijl het niet in alle gevallen op voorhand duidelijk is waarom het nodig is te bepalen dat bijvoorbeeld de verschillende adviesbevoegdheden als Awb-besluit gelden of daarmee (al dan niet alleen voor de rechtsbescherming) moet worden gelijkgesteld. De AP adviseert dit daarom nader te onderbouwen dan wel het artikel aan te passen.
- b) Artikel 35 van de Uitvoeringswet (afschrift aan de AP) bepaalt dat de instanties die zijn belast met de behandeling van het geschil een afschrift van hun uitspraak aan de AP zenden. Artikel 35 van de Uitvoeringswet komt overeen met artikel 48 van de Wbp. De reden voor dit wetsartikel was volgens de memorie van toelichting bij de Wbp (p. 176): *"Het is wenselijk dat de Registratiekamer inzicht heeft in de jurisprudentie in den lande. Daartoe dient zij over de uitspraken die krachtens het onderhavige wetsvoorstel worden gedaan te beschikken. (...)"* De taak/verplichting kan niet worden teruggevoerd op de AVG. De AP ziet er ook geen meerwaarde in om dit afzonderlijk te (blijven) regelen in de Uitvoeringswet. Het artikel is in de praktijk in zekere zin een dode letter. De AP ontvangt maar een zeer beperkt aantal van alle Wbp-uitspraken.²⁶ Steeds meer uitspraken worden daarentegen gepubliceerd op Rechtspraak.nl. Het is daarom niet nodig dat de AP nog steeds de jurisprudentie bijhoudt over de toepassing van de wet.

11 Beleidsneutrale invulling van de ruimte die de verordening biedt

Volgens de memorie van toelichting (p. 30) is conform het algemene uitgangspunt bij implementatie van Europese regelgeving gestreefd naar een beleidsneutrale invulling van de ruimte die de AVG biedt.²⁷ Het verdient aanbeveling om in de toelichting een overzicht op te nemen van de artikelen die materieel niet

²⁵ De AP begrijpt de bevoegdheid om bepaalde handelingen te gelasten overigens aldus dat daaronder wordt verstaan: de enkele last tot het verrichten van bepaalde handelingen, bedoeld in artikel 5:2, tweede lid, van de Awb.

²⁶ Medio 2016 beschikte de AP over ongeveer 190 uitspraken, over de jaren 1999-2016 (zie z2016-00335).

²⁷ Vgl. ook aanwijzing 331 van de Aanwijzingen voor de regelgeving: bij implementatie worden in de implementatieregeling geen andere regels opgenomen dan voor de implementatie noodzakelijk zijn.

Datum
6 april 2017

Ons kenmerk

wijzigen. Om de bruikbaarheid voor de praktijk te vergroten, is het het overwegen waard met betrekking tot de ongewijzigde artikelen de 'oude' toelichting bij de Wbp in de memorie van toelichting in te voegen en deze aan te vullen met verdere uitleg met betrekking tot een aantal actuele ontwikkelingen en situaties uit de praktijk, zoals op het terrein van de zorg.²⁸ Het is daarnaast nuttig om in de toelichting (nadrukkelijker) in te gaan op de verhouding van de verordening tot andere, nationaal wettelijke voorschriften over de verwerking van persoonsgegevens, zoals in de Wet op de geneeskundige behandelingsovereenkomst, de Zorgverzekeringswet etc.

Verder geeft het wetsvoorstel de AP aanleiding tot het maken van de volgende op- en aanmerkingen:

- a) In artikel 5 van de Uitvoeringswet wordt onder andere voorzien in een regeling voor vervangende toestemming indien de betrokkene onder curatele is gesteld dan wel ten behoeve van de betrokkene een mentorschap is ingesteld. Het betreft een aanvulling op de artikelen 6, eerste lid, onderdeel a en 7, derde lid, van de AVG vanwege het algemene overeenkomstenrecht. De Uitvoeringswet bevat, anders dan de Wbp²⁹, geen soortgelijke regeling ten aanzien van de uitoefening van de rechten van betrokkene. Dit lijkt een omissie. Ook wordt in de Uitvoeringswet bijvoorbeeld niet ingegaan op het geval dat een kind ten minste 16 jaar is, maar niet wilsbekwaam. De AP adviseert in de Uitvoeringswet een 'algemene schakelbepaling' op te nemen met betrekking tot de regels in het Burgerlijk Wetboek omtrent (wettelijke) vertegenwoordiging van personen (waaronder curatele en mentorschap).
- b) Op p. 84 van de toelichting wordt vermeld: *"De last onder bestuursdwang kan worden opgelegd in dezelfde gevallen als waarin een administratieve boete kan worden opgelegd op basis van artikel 83 van de verordening."* Uit de systematiek van de Awb volgt reeds dat een dergelijke herstelsanctie slechts kan worden opgelegd wegens een overtreding van een wettelijke bepaling. Een verwijzing naar artikel 83 van de verordening suggereert (onbedoeld) nadere restricties. Dat kan tot verwarring leiden. De AP adviseert de toelichting aan te passen. Datzelfde geldt voor de passage in de toelichting die ziet op de bindende aanwijzing (p. 40): *"Onder de bevoegdheid van de last onder dwangsom kan ook een bindende aanwijzing plaatsvinden."* Dat is niet juist. De bindende aanwijzing (een enkele last tot het verrichten van bepaalde handelingen als bedoeld in artikel 5:2, tweede lid, van de Awb) is sinds 1 januari 2016 opgenomen in artikel 66, derde lid, van de Wbp als 'voorportaal' voor boeteoplegging en wordt als zodanig niet gecontinueerd. De systematiek van de artikelen 83 en 58, zesde lid, van de AVG, in samenhang gelezen, laat daarvoor ook geen ruimte. De bindende aanwijzing is wél als zelfstandige maatregel en bevoegdheid opgenomen in de AVG (de lasten genoemd in artikel 58, eerste en tweede lid, van de AVG).

²⁸ Hierbij kan onder andere worden gedacht aan (het laten doen van) kwaliteitsonderzoek in verband met de Wet cliëntenrechten zorg en de huidige regels met betrekking tot fraudebestrijding door zorgverzekeraars.

²⁹ Zie artikel 37, derde lid, van de Wbp: *"De verzoeken, bedoeld in de artikelen 35 en 36, worden ten aanzien van minderjarigen die de leeftijd van zestien jaren nog niet hebben bereikt, en ten aanzien van onder curatele gestelden gedaan door hun wettelijke vertegenwoordigers. De betrokken mededeling geschiedt eveneens aan de wettelijke vertegenwoordigers."*

Datum

6 april 2017

Ons kenmerk

- c) De overtreding van artikel 5:20, eerste lid, van de Awb is in artikel 18 van de Uitvoeringswet niet (eveneens) beboetbaar gesteld. Dat is, gezien artikel 66, tweede lid, van de Wbp, geen beleidsneutrale invulling van de ruimte die artikel 84, eerste lid, van de AVG biedt. Dit behoeft aanpassing.
- d) Na artikel 18 van de Uitvoeringswet ontbreekt een soortgelijke bepaling als in artikel 71 van de Wbp, die de schorsende werking van bezwaar en beroep regelt. Dat is niet beleidsneutraal en ook overigens onwenselijk. De keerzijde van een dergelijke regeling is dat het van rechtswege schorsen van de boete gedurende een procedure ertoe kan leiden dat de beboete partij 'standaard' bezwaar en (hoger) beroep zal instellen. De verwachting is echter dat bij het opleggen van een boete de overtreder hoe dan ook in de meeste gevallen geneigd zal zijn om daartegen rechtsmiddelen aan te wenden, in elk geval in de bezwaarfase. In de (hoger) beroepsfase nemen de proceskosten toe, zodat het minder aantrekkelijk wordt om (hoger) beroep in te stellen wetende dat dit zonder grond is. De AP adviseert in de algemene evaluatie de gevolgen van deze bepaling mee te nemen en of de verwachtingen ten aanzien van het aantal bezwaar- en (hoger) beroepsprocedures juist zijn gebleken.
- e) Bijzonder aan genetische gegevens (artikel 24 van de Uitvoeringswet³⁰) is dat zij niet uitsluitend betrekking hebben op de persoon van wie ze afkomstig zijn, maar ook op zijn of haar familieleden. Uit de memorie van toelichting bij de Wbp (p. 115) blijkt dat de 'oude' regeling voorschrijft dat de verwerking van persoonsgegevens betreffende erfelijke eigenschappen *in beginsel* alleen dan is toegestaan voor zover de verwerking plaatsvindt met betrekking tot de betrokkene bij wie de betreffende gegevens zijn verkregen. De formulering van artikel 24 van de Uitvoeringswet is in zoverre onjuist waar het het gebruik van de combinatie van woorden 'het verbod (is niet van toepassing)', 'voor zover' en 'indien' betreft.³¹ Daarnaast volgt uit de memorie van toelichting bij de Wbp (p. 116-117) dat verwerking van erfelijkheidsgegevens met betrekking tot anderen dan degene omtrent wie de gegevens oorspronkelijk zijn verkregen niet is toegestaan met de 'reguliere' uitdrukkelijke toestemming van de betrokkene of enig familielid waarop de gegevens eveneens betrekking hebben, en ook niet op een van de andere gronden van artikel 23, eerste lid, van de Wbp. Dit verbiedende karakter van de Wbp-bepaling komt onvoldoende terug in artikel 24 van de Uitvoeringswet. Deze beperkingen worden met de voorgestelde nieuwe redactie niet gehandhaafd. Dat volgens de toelichting bij de Uitvoeringswet (p. 86) materieel geen wijziging wordt beoogd van de voorwaarden waaronder deze gegevens verwerkt kunnen worden, is daarbij niet van doorslaggevende betekenis. Het artikel behoeft daarom aanpassing. De AP verwijst hiervoor naar de redactionele opmerkingen.

³⁰ In dit artikel wordt blijkens de memorie van toelichting (p. 86) invulling gegeven aan de ruimte die artikel 9, vierde lid, van de AVG laat voor het handhaven van bijkomende voorwaarden met betrekking tot de verwerking van genetische gegevens. Artikel 24 van de Uitvoeringswet is ontleend aan artikel 21, vierde lid, van de Wbp.

³¹ "Het verbod (...) is *niet van toepassing voor zover* deze verwerking plaatsvindt met betrekking tot de betrokkene bij wie de betreffende gegevens zijn verkregen, *indien*: a. een zwaarwegend geneeskundig belang prevaleert; of (...)", (onderstreping toegevoegd).

Datum
6 april 2017

Ons kenmerk

- f) Het eerste lid, onder g, onderdeel 3°, van artikel 31 van de Uitvoeringswet (gegevens met betrekking tot strafrechtelijke veroordelingen en strafbare feiten) komt in de plaats van artikel 22, vierde lid, onder c, van de Wbp (als de verantwoordelijke voldoende passende en specifieke waarborgen heeft getroffen en de Voorafgaand onderzoek (VO)-procedure heeft gevolgd). De VO-procedure verdwijnt met het vervallen van de Wbp (de artikelen 31 en 32), en daarmee ook de bepaling dat de verantwoordelijke nog niet met zijn verwerking kan beginnen. Dit laatste wordt niet uitdrukkelijk geregeld in de AVG, maar impliciet door de verwijzing naar 'vóór (afgaand aan) de verwerking' in de artikelen 35 en 36, eerste lid. In plaats daarvan is in de Uitvoeringswet gekozen voor de voorwaarde van toestemming verkregen van de AP, onverminderd de artikelen 35 en 36 van de AVG (gegevensbeschermingseffectbeoordeling en voorafgaande raadpleging). De toestemmingsprocedure levert een aanvullende stroom aan besluiten op aanvraag en grotere administratieve lasten voor verwerkingsverantwoordelijken en de toezichthouder op. Terwijl dit volgens de AP niet de meest beleidsneutrale invulling is van de ruimte die de verordening biedt en ook niet het meest praktisch uitvoerbaar en handhaafbaar. De AP adviseert dan ook om de voorwaarde van toestemming van de AP in de Uitvoeringswet te schrappen zodat zij in de plaats daarvan dit soort verwerkingen zelf met toepassing van artikel 35, vierde lid, van de AVG op een lijst kan zetten van verwerkingen waarvoor een gegevensbeschermingseffectbeoordeling verplicht is.
- g) Bemiddeling door de AP in een geschil tussen de betrokkene en de verwerkingsverantwoordelijke wordt in de verordening niet als (afzonderlijke) taak of bevoegdheid genoemd, maar kan op grond van artikel 58, zesde lid, van de AVG als bruikbare 'bijkomende bevoegdheid' worden gecontinueerd. De AP probeert in het geval van bemiddeling (artikel 34 van de Uitvoeringswet) als tussenpersoon de betrokken partijen met elkaar in contact te brengen of tot overeenstemming te doen komen. Het betreft, anders dan in de toelichting (p. 90) wordt vermeld, geen geschilbeslechting. Dat is van belang voor het karakter van de beslissing op een bemiddelingsverzoek. De Rechtbank Amsterdam heeft onlangs bevestigd dat de afwijzing van het verzoek om bemiddeling geen besluit is als bedoeld in artikel 1:3 van de Awb.³² Het is belangrijk daar geen twijfel over te laten bestaan in de toelichting bij het wetsvoorstel. Daarnaast bepaalt artikel 47, tweede lid, van de Wbp het volgende: *"Tijdens de behandeling van het beroep en de procedure, bedoeld in het eerste lid, kunnen de instanties die zijn belast met de behandeling van het geschil, het advies van het College inwinnen."* De Uitvoeringswet bevat thans niet een zodanige regeling. De toelichting bij het wetsvoorstel maakt niet duidelijk waarom het advies door de AP aan de rechterlijke macht niet terugkomt. Dit lijkt een omissie in de Uitvoeringswet die behoort te worden hersteld.
- h) De artikelen 49 en 50 van de Wbp (schadevergoedings- en verbodsactie) regelen (ten minste grotendeels³³) hetzelfde als de artikelen 82 en 79 van de AVG. De bepalingen dienen te worden geschrapt. Een beleidsneutrale invulling van de ruimte die de verordening biedt, brengt echter

³² Rb. Amsterdam 22 februari 2017, zaaknummer AMS 16/2975.

³³ Ten minste voor zover het gaat om een verbodsactie van de betrokkene. Voor derden staat bijvoorbeeld (mogelijk) de weg open van een 'reguliere' actie uit onrechtmatige daad, of eventueel wanprestatie (Burgerlijk Wetboek).

Datum

6 april 2017

Ons kenmerk

met zich dat artikel 50, tweede lid, van de Wbp³⁴ wel dient te worden gecontinueerd in de Uitvoeringswet. Artikel 80 van de AVG laat daarvoor ruimte.

- i) De AP adviseert in de Uitvoeringswet te bepalen dat de uniforme openbare voorbereidingsprocedure van afdeling 3.4 van de Awb van toepassing is op de voorbereiding van een beslissing op een verzoek een ontwerpgedragscode goed te keuren als bedoeld in artikel 40, vijfde lid, van de AVG. Thans is dit geregeld in artikel 25, vierde lid, van de Wbp.

12 Nog niet ingevulde ruimte voor lidstatelijk recht

a) *Verwerking van bijzondere persoonsgegevens*

In de memorie van toelichting (p. 85-86) wordt ingegaan op dat er mogelijk behoefte is aan een ruimere grondslag voor het verwerken van bijzondere persoonsgegevens, bijvoorbeeld voor zorgverzekeraars ter bestrijding van fraude. Maar dat het afwegen van deze belangen een louter nationale aangelegenheid is en derhalve niet past in deze uitvoeringswet. In de praktijk is er (eveneens) behoefte aan bijvoorbeeld een uitzondering op het verwerkingsverbod van bijzondere (gezondheids)gegevens voor lokale rekenkamers vanwege de decentralisaties in het sociaal domein. Lokale rekenkamer(commissie)s hebben steeds meer te maken met het toezicht op de besteding van decentralisatiegelden en dus met gezondheidsgegevens.³⁵ Iets soortgelijks geldt mogelijk voor accountants en (andere) toezichthouders. De AP adviseert om te onderzoeken in welke gevallen er behoefte is aan een specifieke uitzondering voor de door haar genoemde personen en instanties en indien dit het geval is (alsnog) iets te regelen in de Uitvoeringswet dan wel in afzonderlijke sectorale wetten.³⁶

b) *Verwerking van persoonsgegevens in het kader van de arbeidsverhouding*

Binnen de kaders van de AVG kunnen in nationale wetgeving nadere regels worden vastgesteld met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens van werknemers in het kader van de arbeidsverhouding. Het gaat dan met name om de *voorwaarden waaronder* persoonsgegevens in de arbeidsverhouding op basis van toestemming van de werknemer mogen worden verwerkt (artikel 88, eerste en tweede lid, in samenhang gelezen met overweging 155 van de AVG). Tevens is het mogelijk om in nationale wetgeving op te nemen dat bijvoorbeeld uitdrukkelijke toestemming van een betrokkene (lees: werknemer) géén rechtsgeldige grondslag (lees: uitzondering op het verwerkingsverbod) kan zijn voor het verwerken van *bijzondere* persoonsgegevens in de arbeidsrelatie (artikel 9, tweede lid, onderdeel a, van de AVG). De AP adviseert van deze ruimte gebruik te maken voor een beleidsneutrale uitvoering van de verordening op dit punt. Dat kan bijvoorbeeld door een of meer bepalingen op te nemen die om elke onduidelijkheid te voorkomen, regelen dat: 1) het verwerkingsverbod voor bijzondere (gezondheids)gegevens niet door de betrokkene kan worden opgeheven, omdat dat anders tot gevolg zou kunnen hebben dat vanuit de

³⁴ "Een verwerking kan niet ten grondslag worden gelegd aan een vordering van een rechtspersoon als bedoeld in artikel 1:2, derde lid, van de Algemene wet bestuursrecht of artikel 3:305a van het Burgerlijk Wetboek, voor zover degene die door deze verwerking wordt getroffen, daartegen bezwaar heeft."

³⁵ Zie ook de brief van de AP aan de Delftse rekenkamer van 17 december 2015 (z2015-01053).

³⁶ Vgl. ook *Kamerstukken II* 2008/09, 31 841, nr. 4.

Datum
6 april 2017

Ons kenmerk

leidinggevende ongeoorloofde druk op de werknemer wordt uitgeoefend (terwijl de wetgever zelfs deels in sectorspecifieke beschermingsbepalingen heeft voorzien)³⁷; en 2) dat toestemming van de betrokkene als grondslag voor de verwerking van zijn persoonsgegevens als bedoeld in artikel 6, eerste lid, onder a, van de AVG alleen kan als de laatste terugval optie, onder de volgende aanvullende voorwaarden: dat de verwerking voor hem niet verplicht is en ook over de vrijwilligheid gecommuniceerd wordt, zodat er geen (nadelige) consequenties aan verbonden zijn.

c) *Verwerking van persoonsgegevens van overleden personen*

Gelet op de laatste zin van overweging 27 van de AVG is er ruimte gelaten voor de lidstaten om ook ten behoeve van overleden personen regels te stellen ten aanzien van de verwerking van hun persoonsgegevens. De AP acht het zinvol om de regels inzake bepaalde rechten van betrokkene (het recht van inzage en op rectificatie of gegevenswissing, het recht op overdraagbaarheid van gegevens en het recht van bezwaar) van overeenkomstige toepassing te verklaren op overleden personen dan wel te bepalen dat die rechten gedurende een bepaalde periode na overlijden³⁸ door de nabestaanden kunnen worden ingeroepen, in verband met onder meer het gebruik van dergelijke gegevens op social media. Gedacht kan worden aan het recente fenomeen dat film- of foto-opnames worden gemaakt van een persoon die op het moment van de opname komt te overlijden of net is overleden en die opnames door andere personen dan journalisten direct via social media worden gedeeld en op die manier in de openbaarheid komen. Dit is bijvoorbeeld voor nabestaanden die op dat moment nog niet op de hoogte (kunnen) zijn van deze gebeurtenis een grote inbreuk op hun persoonlijke levenssfeer en zou om die reden aan banden moeten kunnen worden gelegd, zodat (naast de onrechtmatige daadsactie van artikel 6:162 van het BW) een laagdrempelige(re) ingang via de persoonsgegevensbescherming voorhanden komt. Een ander voorbeeld is het fenomeen van persoonlijke pagina's van inmiddels overleden personen op Facebook of een ander sociaal netwerk op het internet. Voor dat soort situaties kan wellicht aangesloten worden bij oplossingen die daarvoor in de praktijk zijn ontstaan.³⁹

13 Andere punten die nog moeten worden uitgevoerd

- a. Volgens de toelichting (p. 84) komt artikel 16, eerste lid, van de Uitvoeringswet (de aanwijzing als toezichthouder) materieel overeen met artikel 61 van de Wbp. Om te bereiken dat de AP onderzoek kan verrichten en daarbij beschikt over de bevoegdheden die in titel 5.2 van de Awb zijn genoemd ongeacht, of (nog) voordat, vaststaat dat de Nederlandse nationale beperkingen en uitzonderingen van toepassing zijn, is het nodig de volgende volzin toe te voegen in het

³⁷ Bijvoorbeeld de Arbowet die de werkgever verplicht zich bij de begeleiding van werknemers die door ziekte niet in staat zijn hun arbeid te verrichten, te laten bijstaan door een bedrijfsarts. Zie verder Vzng. Rb. Midden-Nederland 15 december 2016, ECLI:NL:RBMNE:2016:6795.

³⁸ Hiervoor kan eventueel worden aangesloten bij de vervaltermijn van vijf jaar om aanspraak te maken op de legitieme portie (artikel 4:85 van het Burgerlijk Wetboek) zoals neergelegd in het erfrecht, of een andere redelijke termijn.

³⁹ Zie o.a. https://nl-nl.facebook.com/help/150486848354038?helpref=faq_content, https://support.google.com/accounts/troubleshooter/6357590?visit_id=0-636262104640352542-1811077217&rd=1, <https://help.instagram.com/264154560391256/>, <https://www.linkedin.com/help/linkedin/ask/T5-RDMLP?lang=en>, <https://support.twitter.com/articles/20174912#>.

Datum

6 april 2017

Ons kenmerk

Uitvoeringswet-artikel: *"Tevens houdt de Autoriteit toezicht op de verwerking van persoonsgegevens in Nederland, wanneer de verwerking plaatsvindt overeenkomstig uit hoofde van krachtens hoofdstuk IX van de verordening door een ander land van de Europese Unie vastgesteld recht."*⁴⁰ Dit kan bijvoorbeeld aan de orde zijn ingeval een andere toezichthoudende autoriteit de AP verzoekt om bijstand te bieden bij informatieverzoeken en toezichtsonderzoeken in Nederland, of bij onderzoek over de vraag welke betrokken toezichthoudende autoriteit bevoegd is voor de hoofdvesting

- b. De AP adviseert te verduidelijken dat onder de toezichtsbevoegdheid van artikel 5:18 van de Awb (onderzoek, opneming, monsterneming) ook valt: onderzoek aan software. Dat kan bijvoorbeeld gebeuren door een soortgelijke bepaling als in artikel 34a van de Wet op de kansspelen⁴¹ op te nemen of in de toelichting⁴² daarop in te gaan. Dit is van belang in verband met de toename van het verrichten van digitaal onderzoek dat noodzakelijk is voor het toezicht van de AP onder de AVG en de Uitvoeringswet.
- c. Artikel 19a is op dit moment als "PM Schrems" in de Uitvoeringswet opgenomen (datzelfde geldt voor de Wijzigingswet Wpg en Wjsg). De artikelen 58, vijfde lid, van de AVG en 47, vijfde lid, van de Richtlijn bevatten een bepaling die vergelijkbaar is met het huidige artikel 28, derde lid, derde gedachtestreepje, van de Privacyrichtlijn dat aan de orde was in de zaak Schrems. Uit het Schrems-arrest⁴³ volgt dat de nationale gegevensbeschermingstoezichthouder de rechter moet kunnen benaderen indien een betrokkene bij de toezichthouder een klacht indient over de onrechtmatigheid van de doorgifte van zijn persoonsgegevens naar een land buiten de EU, op grond van een juridisch instrument ten aanzien waarvan de Commissie heeft besloten dat deze voldoende waarborgen biedt en daarbij aanvoert dat in de praktijk géén passend beschermingsniveau wordt geboden en ook de toezichthouder de geldigheid van het besluit van de Commissie in twijfel trekt. De AP heeft op 28 februari 2017 (z2017-00566) geadviseerd over het wetsvoorstel tot wijziging van de Wbp in verband met het Schrems-arrest dat de AP directe toegang tot de bestuursrechter moet verschaffen door middel van een verzoekschriftprocedure bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State en van welke regeling het de bedoeling is om deze in de Uitvoeringswet te continueren. De AP verwijst hier naar dat eerdere advies.
- d. Uit overweging 71, in samenhang gelezen met artikel 22, vierde lid, van de AVG volgt dat: 1) geautomatiseerde individuele besluitvorming en profilering geen betrekking mag hebben op een kind; en 2) dergelijke verwerking gebaseerd op bijzondere persoonsgegevens uitsluitend op specifieke voorwaarden mag worden toegestaan, indien artikel 9, tweede lid, onderdeel a of g, van de AVG van toepassing is en er passende maatregelen ter bescherming van de gerechtvaardigde

⁴⁰ Dit betreft een continuering van artikel 51, eerste lid, tweede volzin, in samenhang gelezen met artikel 61 van de Wbp.

⁴¹ *"Onder zaak in de zin van 5:18 van de Algemene wet bestuursrecht wordt mede begrepen de software die gebruikt wordt bij de deelname, de trekking en uitbetaling van een kansspel en de software die de uitkomst van een spel bepaalt."*

⁴² Vgl. Kamerstukken II 2005/06, 30 411, nr. 3, p. 32: *"Onderzoek, opneming en monsterneming (artikel 5:18 Awb) De ambtenaren zijn bevoegd zaken te onderzoeken, aan opneming te onderwerpen en daarvan monsters te nemen. (...) Te denken valt bijvoorbeeld aan onderzoek in computers."*

⁴³ HvJ EU 6 oktober 2015, zaak C-362/14, ECLI:EU:C:2015:650, m.n. r.o. 65.

Datum
6 april 2017

Ons kenmerk

belangen van de betrokkene zijn getroffen. Die beperkingen zijn nog niet aangebracht in artikel 36 van de Uitvoeringswet. Deze punten lijken nog te moeten worden uitgevoerd.

- e. Uit artikel 38, vijfde lid, van de AVG volgt dat de functionaris voor gegevensbescherming met betrekking tot de uitvoering van zijn taken overeenkomstig het Unierecht of het lidstatelijk recht tot geheimhouding of vertrouwelijkheid is gehouden. Dit punt lijkt nog te moeten worden uitgevoerd in het nationale recht.
- f. De AP adviseert om de Uitvoeringswet periodiek te evalueren en daartoe een evaluatiebepaling op te nemen (aanwijzing 164 van de Aanwijzingen voor de regelgeving).

14 Rechtsbescherming

Een voorlopig overzicht van de belangrijkste rechtsbeschermingsmogelijkheden onder de AVG en Uitvoeringswet is bijgevoegd in bijlage 1. De Richtlijn en Wijzigingswet Wpg en Wjsg⁴⁴ zijn, waar aan de orde, eveneens betrokken.

Ter toelichting op de tabel in de bijlage merkt de AP het volgende op. Er is in beginsel geen rangorde tussen bijvoorbeeld de artikelen 77 en 79 van de AVG. Het eerste lid van 79 van de AVG bepaalt daarover: *“Onverminderd andere mogelijkheden van administratief of buitengerechtelijk beroep, waaronder het recht uit hoofde van artikel 77 een klacht in te dienen bij een toezichthoudende autoriteit, heeft elke betrokkene het recht een doeltreffende voorziening in rechte in te stellen indien hij van mening is dat zijn rechten uit hoofde van deze verordening geschonden zijn ten gevolge van een verwerking van zijn persoonsgegevens die niet aan deze verordening voldoet.”* Dat bouwt voort op het duale stelsel van publieke en private handhaving zoals dat geldt onder het huidige recht.

Uit het overzicht is daarnaast het volgende op te maken. Na het van kracht worden van de verordening zullen in een aantal gevallen procedures aanhangig moeten worden gemaakt op het nationale én Europese niveau om geen formele rechtskracht tegengeworpen te krijgen.⁴⁵ Dat maakt het volgens de AP des te belangrijker dat concentratie van rechtspraak plaatsvindt op het nationale niveau om een transparant en werkbaar stelsel van rechtsbescherming te houden.

Verder blijkt uit het overzicht dat het overbodig is om in de Uitvoeringswet een fictieve weigering te regelen voor het niet behandelen van of niet tijdig beslissen op klachten van een betrokkene (zie artikel 20 van de Uitvoeringswet en de toelichting op p. 38). Artikel 78, tweede lid, van de AVG schrijft voor dat iedere betrokkene het recht heeft om een doeltreffende voorziening in rechte in te stellen indien de toezichthoudende autoriteit een klacht niet behandelt of de betrokkene niet binnen drie maanden in kennis stelt van de voortgang of het resultaat van de ingediende klacht. Dit volgt reeds uit de systematiek van artikel 6:2, in samenhang gelezen met hoofdstuk 8 respectievelijk artikel 4:13, eerste lid, in samenhang gelezen met artikel 6:12 en afdeling 8.2.4a (beroep bij niet tijdig handelen) van de Awb.

⁴⁴ Tekstversie van 16 februari 2017.

⁴⁵ Als meer duidelijkheid bestaat dan zal de AP hier verder over berichten, bijvoorbeeld op haar website.

Datum
6 april 2017

Ons kenmerk

15 Overgangsrecht

Voor zover de AVG zelf niets regelt en daarvoor ruimte laat, is bijbehorend overgangsrecht in de Uitvoeringswet mogelijk.

Het wetsvoorstel geeft de AP aanleiding tot het maken van de volgende op- en aanmerkingen:

- a) De AP heeft met verschillende andere toezichthouders samenwerkingsprotocollen opgesteld. De AP adviseert om een nieuw lid toe te voegen aan artikel 44 van de Uitvoeringswet betreffende deze samenwerkingsprotocollen: *"In samenwerkingsprotocollen treedt op het tijdstip van inwerkingtreding van deze wet de Autoriteit in de plaats van het College bescherming persoonsgegevens."*
- b) Wanneer sprake is van bijvoorbeeld nieuwe regels voor procedures en bevoegdheden die gaan over het beslechten van geschillen dan dient uitdrukkelijk te worden bepaald of voor de aanhangige zaken op het moment van de inwerkingtreding van deze regels het oude dan wel het nieuwe recht van toepassing is.⁴⁶ In de memorie van toelichting (p. 100) wordt in algemene zin vermeld dat *"is voorzien in een overgangsbepaling ten aanzien van besluiten die het College bescherming persoonsgegevens heeft genomen, en een overgangsbepaling ten aanzien van wettelijke procedures en rechtsgedingen."*⁴⁷ Hiermee wordt echter geen onderbouwing gegeven van de (schijnbare) keuze voor het ontbreken van overgangsrecht voor procedures ingevolge de artikelen 45, 46, 49 en 50 van de Wbp, waarbij de AP niet is betrokken. De rechtszekerheid, rechtsbescherming en uitvoerbaarheid dwingen tot een duidelijke motivering. Omdat de artikelen 49 en 50 van de Wbp geschrapt moeten worden vanwege de inwerkingtreding van de verordening adviseert de AP om (ten minste) ten aanzien daarvan te bepalen dat op lopende procedures het recht van toepassing is zoals dit gold voorafgaand aan de inwerkingtreding van de Uitvoeringswet.

Redactionele opmerkingen

Enkele redactionele opmerkingen zijn opgenomen in bijlage 2.

Dictum

- De AP adviseert u niet tot indiening van het voorstel over te gaan, dan nadat daarin met het vorenstaande rekening zal zijn gehouden.

⁴⁶ Zie aanwijzing 171 van de Aanwijzingen voor de regelgeving.

⁴⁷ Artikel 44, achtste lid, van de Uitvoeringswet bepaalt daartoe (onderstreping toegevoegd): *"8. Op wettelijke procedures en rechtsgedingen waarbij het College bescherming persoonsgegevens voorafgaand aan de inwerkingtreding van deze wet is betrokken, is het recht van toepassing zoals dit gold voorafgaand aan de inwerkingtreding van deze wet."*

Datum

6 april 2017

Ons kenmerk

De AP verneemt graag op welke wijze u gevolg geeft aan het advies. De AP is beschikbaar indien nadere toelichting is vereist.

Ik vertrouw erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
Autoriteit Persoonsgegevens,

AUTORITEIT PERSOONSgegevens

Bijlage 1 – Rechtsbeschermingsmogelijkheden onder de AVG en Uitvoeringswet

Hieronder staat een voorlopig overzicht van de belangrijkste rechtsbeschermingsmogelijkheden onder de AVG en Uitvoeringswet. De Richtlijn en Wijzigingswet Wpg en Wjsg zijn, waar aan de orde, eveneens betrokken.

Artikel in de AVG, ander Unierecht of de Uitvoeringswet e.d.	Soort rechtsmiddel	Door wie?	Binnen welke termijn?	Bevoegde rechter
overweging 143 AVG; artikelen 263 en 264 VWEU	rechtstreeks beroep tot nietigverklaring van m.n. besluiten van het Comité als bedoeld in artikel 65 van de AVG	de betrokken toezichthouders als adressaten van dergelijke besluiten én de verwerkingsverantwoordelijke, de verwerker of de klager die rechtstreeks én individueel geraakt wordt	twee maanden	Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJ EU): - Gerecht; - hogere voorziening bij het Hof (artikel 256, eerste lid, VWEU)
artikelen 263 en 264 VWEU	rechtstreeks beroep tot nietigverklaring van gedelegeerde handelingen en uitvoeringshandelingen van de Commissie, bedoeld in de artikelen 290 en 291 VWEU, m.n. die waarvoor geen uitvoeringsmaatregelen nodig zijn	de toezichthouder, de verwerkingsverantwoordelijke, de verwerker of de klager die rechtstreeks geraakt wordt	idem	idem
artikelen 278 en 279 VWEU	verzoek om voorlopige voorziening in de EU-kwestie	idem	idem (<i>connexiteit met de hoofdzaak</i>)	
overweging 143 AVG; artikel 267	prejudiciële procedure over besluiten van het Comité en van de Commissie (<i>geldigheidsvraag</i>),	de verwerkingsverantwoordelijke, de verwerker of de klager	via tussenkomst van de nationale rechter	HvJ EU (Hof)

AUTORITEIT PERSOONSGEGEVENS

VWEU	tenzij zonder twijfel rechtstreeks beroep openstond	de toezichthouder		via de voorgestelde verzoekschriftprocedure bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State	HvJ EU (Hof)
Schrems-arrest (zaak C-362/14); artikel 58, vijfde lid, AVG; artikel 47, vijfde lid, Richtlijn; artikel 267 VWEU	prejudiciële procedure over een adequaathheidsbesluit van de Commissie als bedoeld in artikel 45 AVG (<i>geldigheidsvraag</i>), tenzij zonder twijfel rechtstreeks beroep openstond	idem		idem (<i>connectie met de prejudiciële procedure</i>)	de nationale rechter 'als plaatsvervanger van het Hof
arresten Zuckerfabrik en Atlanta (gevoegde zaken C-143/88 en C-92/89 resp. zaak C-465/93)	verzoek om voorlopige voorziening in de geldigheidskwestie	idem			
overweging 143 en artikel 78 AVG; artikelen 16, vierde lid, 17 t/m 19 Uitvoeringswet; overweging 86 en artikel 53 Richtlijn	doeltreffende voorziening in rechte tegen een besluit van de AP (<i>al dan niet als leidende toezichthoudende autoriteit</i>)	de verwerkingsverantwoordelijke, de verwerker of de klager		zes weken	artikel 78, derde lid, AVG resp. artikel 14 Uitvoeringswet dan wel o.a. artikel 35c, derde lid, Wpg en m.n. titels 5,3 en 5,4 Awb óf o.a. artikelen 31a, vijfde lid, Wpg en 26, vijfde lid, Wjsg jo. hoofdstuk 8 Awb; de burgerlijke rechter als 'restrechter'
overweging 141 en artikel 78, tweede lid, AVG; overweging 85 en artikel 53, tweede lid, Richtlijn	beroep tegen de schriftelijke weigering van de AP een besluit te nemen of het niet tijdig beslissen op een klacht	de klager		resp. zes weken en artikel 6:12 Awb	artikel 78, derde lid, AVG dan wel o.a. artikelen 31a Wpg en 26 Wjsg; artikel 6:2 jo. hoofdstuk 8 en afdeling 8.2.4a Awb (beroep bij niet tijdig handelen)

AUTORITEIT
PERSOONSgegevens

Rb. Amsterdam 22 februari 2017, zaaknummer AMS 16/2975	rechtsmiddel tegen een beslissing op een bemiddelingsverzoek als bedoeld in artikel 34 Uitvoeringswet resp. o.a. artikelen 29, tweede lid, Wpg en 23, tweede lid, Wjsg	m.n. de betrokkene	binnen de verjaringstermijn	de bevoegde burgerlijke rechter
overweging 143 AVG; overweging 86 en artikel 53, derde lid, Richtlijn	vordering tegen de AP	de verwerkingsverantwoordelijke, de verwerker of de klager	binnen de verjaringstermijn	o.a. artikelen 31b Wpg en 26a Wjsg; titel 8.4 Awb (schadevergoeding); de burgerlijke rechter als 'restrechter'
overwegingen 145 en 147 en artikelen 79 en 82 AVG; overwegingen 85 en 88 en artikelen 54 en 56 Richtlijn	doeltreffende voorziening in rechte tegen een verwerkingsverantwoordelijke of een verwerker en de schadevergoedingsactie	de betrokkene	resp. zes weken en binnen de verjaringstermijn	resp. artikel 32 Uitvoeringswet dan wel o.a. artikelen 29, eerste lid, Wpg en 23, eerste lid, Wjsg jo. hoofdstuk 8 Awb; titel 8.4 Awb (schadevergoeding) en de bevoegde burgerlijke rechter (w.o. ook artikel 33 Uitvoeringswet)
artikel 267 VWEU	prejudiciële procedure (uitleggingvraag)	de verwerkingsverantwoordelijke, de verwerker, de klager of de toezichthouder	via tussenkomst van de nationale rechter	HvJ EU (Hof)

Bijlage 2 – Redactionele opmerkingen

- In artikel 5, eerste lid, van de Uitvoeringswet om elke onduidelijkheid te voorkomen "Indien artikel 8 van de verordening niet van toepassing is" vervangen door "Wanneer artikel 6, eerste lid, onderdeel a, van de verordening van toepassing is anders dan in verband met een rechtstreeks aanbod van diensten van de informatiemaatschappij aan een kind" of iets van soortgelijke strekking.
- Na artikel 14, vierde lid, van de Uitvoeringswet de volgende zin toevoegen: "De artikelen 5:4 tot en met 5:10 van de Algemene wet bestuursrecht zijn van overeenkomstige toepassing."
- In artikel 14, zesde lid, van de Uitvoeringswet "autorisatie" vervangen door "toestemming" en daardoor aansluiten bij de terminologie in artikel 58, derde lid, van de AVG.
- In artikel 16, eerste lid, van de Uitvoeringswet "toezicht op de toepassing" vervangen door "toezicht op de naleving" (aanwijzing 132 van de Aanwijzingen voor de regelgeving).
- Het verdient aanbeveling in artikel 18 van de Uitvoeringswet de zinsnede "voor inbreuken op de gestelde verplichtingen in artikel 10 van de verordening" te vervangen door "voor inbreuken op de gestelde verplichtingen in de artikelen 10, 24 en 60, tiende lid, van de verordening".
- In het opschrift van paragraaf 3.1 van de Uitvoeringswet "Bijzondere persoonsgegevens" vervangen door "Bijzondere en strafrechtelijke persoonsgegevens".
- Het is het overwegen waard de onderlinge volgorde van de bepalingen in paragraaf 3.1 van de Uitvoeringswet aan te passen. De paragraaf bevat specifieke uitzonderingen (voor bepaalde categorieën bijzondere gegevens) en algemene uitzonderingen door elkaar.
- Alleen het overkoepelende begrip bijzondere persoonsgegevens is gedefinieerd in de wet. In artikel 22, 23, 25, 26, 29 en 30 van de Uitvoeringswet de verwijzingen naar het verwerkingsverbod voor bepaalde categorieën bijzondere gegevens steeds vervangen door "Het verbod om bijzondere persoonsgegevens betreffende (...) te verwerken" of "Het verbod om (...) te verwerken, genoemd in artikel 9, eerste lid, van de verordening" of iets van soortgelijke strekking.
- Artikel 24 van de Uitvoeringswet als volgt laten luiden:

Genetische gegevens mogen slechts worden verwerkt voor zover deze verwerking plaatsvindt met betrekking tot de betrokkene bij wie de betreffende gegevens zijn verkregen, tenzij:

 - a. een zwaarwegend geneeskundig belang prevaleert; of*
 - b. indien de verwerking noodzakelijk is ten behoeve van wetenschappelijk onderzoek of statistiek:*
 - 1° dit geschiedt met uitdrukkelijke toestemming van de betrokkene; of*
 - 2° het onderzoek een algemeen belang dient, het vragen van uitdrukkelijke toestemming onmogelijk blijkt of een onevenredige inspanning kost en bij de uitvoering is voorzien in zodanige waarborgen dat de persoonlijke levenssfeer van de betrokkene niet onevenredig wordt geschaad.*
- Artikel 26 van de Uitvoeringswet als volgt laten luiden:

Het verbod om biometrische gegevens te verwerken, genoemd in artikel 9, eerste lid, van de verordening, is niet van toepassing voor zover de verwerking geschiedt met het oog op de identificatie van de betrokkene en slechts voor zover dit noodzakelijk is voor authenticatie en beveiligingsdoeleinden.
- Artikel 31, tweede lid, van de Uitvoeringswet komt overeen met artikel 22, derde lid, van de Wbp. Het heeft alleen betrekking op de situatie waarin de verwerkingsverantwoordelijke deze gegevens ten eigen behoeve verwerkt. Dit artikellid verplaatsen naar het eerste lid, onder f, of ten behoeve van de leesbaarheid de bepaling opnieuw redigeren.
- In artikel 31, derde lid, van de Uitvoeringswet "strafrechtelijke gegevens" vervangen door "persoonsgegevens betreffende strafrechtelijke veroordelingen en strafbare feiten of daarmee verband houdende veiligheidsmaatregelen".

- Artikel 31, vijfde lid, van de Uitvoeringswet bouwt voort op artikel 22, zevende lid, van de Wbp. Uit de memorie van toelichting bij de Wbp (p. 119 en 122) volgt dat het dan gaat om wat de Privacyrichtlijn de categorie veiligheidsmaatregelen noemt. Deze categorie wordt in het nieuwe artikel 31 van de Uitvoeringswet al genoemd in het eerste lid. Dat betekent dat het vijfde lid van dit artikel overbodig zou zijn en kan worden geschrapt.
- In artikel 33, eerste lid, van de Uitvoeringswet na de zinsnede “met het schriftelijk verzoek de verwerkingsverantwoordelijke te bevelen alsnog een verzoek als bedoeld in de artikelen 15, 16, 17, 18,” toevoegen “19,” (voor een meer beleidsneutrale invulling van de ruimte die de verordening biedt).
- In artikel 33, tweede lid, van de Uitvoeringswet de verwijzing naar “artikel 20” vervangen door (een correcte verwijzing naar) de daarvoor geldende termijn.
- In de artikelen 33, zesde lid en 34 van de Uitvoeringswet het woord “verantwoordelijke” vervangen door “verwerkingsverantwoordelijke”.
- In artikel 34 van de Uitvoeringswet de zinsnede “dan wel gebruik maken van een geschillenbeslechtsregeling op grond van een goedgekeurde gedragscode als bedoeld in artikel 40, vijfde lid van de verordening” vervangen door “dan wel gebruik maken van een geschillenbeslechtsregeling op grond van een goedgekeurde gedragscode als bedoeld in de artikelen 40, tweede lid, onderdeel k of 41, tweede lid, onderdeel c van de verordening”.
- In artikel 36, eerste lid, van de Uitvoeringswet tekstueel aansluiten bij de terminologie in artikel 6, eerste lid, onderdeel e, van de AVG.
- In artikel 37, eerste lid, onderdeel h, van de Uitvoeringswet na de zinsnede “een taak op het gebied van toezicht, inspectie of regelgeving die verband houdt, al is het incidenteel, met de uitoefening van het openbaar gezag in de gevallen, bedoeld in de onderdelen” aan de opsomming a, b, c, d, e toevoegen “en g”.
- In artikel 39, eerste lid, van de Uitvoeringswet “de verordening” vervangen door “deze wet”.
- In artikel 43 van de Uitvoeringswet na de woorden “De artikelen 16” toevoegen “, 17 en” en de woorden “en 19” schrappen (voor een meer beleidsneutrale invulling van de ruimte die de verordening biedt).
- In de implementatietabel van de AVG bij “artikel 9, tweede lid, onderdeel g” in de kolom “Uitvoering in Nederlands recht” toevoegen “artikel 31, derde lid”.
- In de implementatietabel van de AVG in de kolom “Artikel in de AVG” toevoegen artikel 9, tweede lid, onderdeel a en derde lid.
- In de implementatietabel van de AVG bij “artikel 9, vierde lid” in de kolom “Uitvoering in Nederlands recht” toevoegen “artikel 24”.
- In de implementatietabel van de AVG in de kolom “Artikel in de AVG” toevoegen de artikelen 14, vijfde lid, onderdelen c en d, 17, eerste lid, onderdeel e alsmede derde lid, onderdeel b, 28, derde en vierde lid, 35, tiende lid, 36, vierde en vijfde lid, 38, vijfde lid, 49, eerste lid, onderdeel g.
- In de implementatietabel van de AVG bij “artikel 58, zesde lid” in de kolom “Uitvoering in Nederlands recht” de woorden “artikel 17” vervangen door “de artikelen 16, 17 en 34”.
- In de implementatietabel van de AVG in de kolom “Artikel in de AVG” toevoegen “artikel 61, vierde lid, onderdeel b”.
- In de implementatietabel van de AVG in de kolommen “Artikel in de AVG” en “Uitvoering in Nederlands recht” toevoegen “artikel 62, derde lid” respectievelijk “artikel 5:15, derde lid, van de Awb”.
- In de implementatietabel van de AVG in de kolommen “Artikel in de AVG” en “Uitvoering in Nederlands recht” toevoegen “artikel 79” respectievelijk “artikel 32 van de Uitvoeringswet jo. hoofdstuk 8 van de Awb dan wel via de bevoegde burgerlijke rechter (waaronder op basis van artikel 33 van de Uitvoeringswet)”.

- In de implementatietabel van de AVG in de kolommen “Artikel in de AVG” en “Uitvoering in Nederlands recht” toevoegen “artikel 80” respectievelijk onder andere “artikel 1:2, derde lid, van de Awb, artikel 3:305a van het Burgerlijk Wetboek”.
- In de implementatietabel van de AVG in de kolommen “Artikel in de AVG” en “Uitvoering in Nederlands recht” toevoegen “artikel 82” respectievelijk “titel 8.4 Awb (schadevergoeding) dan wel via de burgerlijke rechter”.
- In de implementatietabel van de AVG bij “artikel 85, eerste en tweede lid” in de kolom “Uitvoering in Nederlands recht” de woorden “artikel 32 van de Uitvoeringswet” vervangen door “artikel 39 van de Uitvoeringswet”.
- In de implementatietabel van de AVG bij “artikel 86” in de kolom “Uitvoering in Nederlands recht” de woorden “artikel 10, eerste lid, onder d van de Wob” (bescherming van bijzondere persoonsgegevens) vervangen door “de artikelen 10 en 11 van de Wob”.
- In de implementatietabel van de AVG bij “artikel 87” in de kolom “Uitvoering in Nederlands recht” de woorden “artikel 43” vervangen door “artikel 42”.
- In de implementatietabel van de AVG bij “artikel 89, tweede lid” in de kolom “Uitvoering in Nederlands recht” de woorden “artikel 41” vervangen door “artikel 40”.
- In de implementatietabel van de AVG bij “artikel 89, derde lid” in de kolom “Uitvoering in Nederlands recht” de woorden “artikel 42” vervangen door “artikel 41”.
- In de implementatietabel van de AVG bij “artikel 90, eerste lid” in de kolom “Uitvoering in Nederlands recht” de zinsnede “Verschillende, met name beroepsmatige geheimhoudingsplichten, worden ingevuld in sectorspecifieke regelgeving. Er is geen behoefte aan een algemene regeling op dit punt” vervangen door “artikel 16, vijfde lid”.

